

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

DIRECTOR: CIRU ECONOMU

Licențiat în drept din Paris, Consilier la Înalta Curte de casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESAŘESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	40 lei
6 luni	20
3 luni	10
Străinătate: 50 lei pe an, 25 pe 6 luni	

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația

București, CALEA RAHOVEI—5

Lângă Palatul Justiției

TELEFON № 16/98

Domnii abonați cari și-au schimbat adresa sunt rugați, pentru a putea primi ziarul regulat, să ne comunice printr'o carte poștală noua d-lor adresă, indicând exact pe lângă nume și vechea d-lor adresă.

SUMAR

Origina Moșnenilor și Răzeșilor, (urmare) de d-l *Sebastian Radovici*.

Tribunalul Ilfov, secția III: *G. M. Vlasto cu H. și E. Block*.

Tribunalul Dorohoi: Despre biletul la ordin domiciliat, cu o NOTĂ de d-l *S. Scriban*.

ORIGINA MOȘNENILOR ȘI RĂZEȘILOR

(Urmare *)

Înainte de a urmări evoluția acestor hărăziri, care în urma unor transformări lente, dar totdeauna abuzive, a naturii drepturilor, au sfârșit prin a deveni o proprietate fonciară, ne vom opri asupra unei chestiuni care răsare în calea acestei expunerii: În multe documente întâlnim răzeși și moșneni cari își afirmă origina lor «den descălecată», «den descălecătoare», «de când iaste țara rumânească», etc. ¹⁾ Aceasta ne-ar face să presupunem că în perioada descălecării, pe lângă proprietatea emanată dela domn sau confirmată de acesta, — dacă sub forma în care se prezentă o mai putem numi astfel, — a mai existat și mica proprietate a unei clase foarte numeroase de săteni liberi, care a fost respectată de domnii descălecători și de urmașii acestora, asemănându-se astfel cu alodurile din Apusul feudal.

Hipoteza aceasta am mai întâlnit-o și în altă parte (la pag. 205), înlăturând-o ca neconformă cu realitatea faptelor. Vom mai adăuga pe lângă

cele spuse acolo, că expresiunile de mai sus, ca «den descălecată», etc., nu sunt întrebuițate decât în mod hiperbolic ¹⁾, pentru a exprima o posesie începută la o dată a cărei amintire se pierduse ²⁾.

Dar în sprijinul părerii pe care nu o credem admisibilă se aduce și un document ce pare de mare valoare: Anaforaua Obșteștii Adunări a Moldovei din 1817, «*pentru feliul proprietății în țară în vechime*» ³⁾. Obșteasca Adunare în motivarea răspunsului său la întrebarea dacă în vechime tot cuprinsul pământului Moldovei ar fi fost domnesc, ș. a., afirmă că «fericitul întru po-
menire Domn bătrânul Alexandru-Vv.-cel-Bun, ce au domnit la anii 6936 vrând a înzestră
«mănăstirile sale Bistrița și Probota, au kumpă-
«rat moșii din ținutul Neamțului—din ținutul
«Sucevii—din ținutul Iașii—de peste Prut, dela
«codrii Băcului și de prin alte ținuturi de pe la
«stăpânii moșinași ce prin strămoșasca stăpânire
«le-au avut».

Prin urmare, dela Dragoș (pe care anaforaua îl socotește întemeietorul țării) și până la Alexandru-cel-Bun, nefiind decât 50 de ani, cum ar fi putut vorbi acesta de o «strămoșască stăpânire»?

Pentru a răspunde la această obiecțiune, trebuie să observăm că anaforaua nu citează nici un hrisov dela Alex.-cel-Bun și nici nu ne spune că le-a văzut Adunarea. Prin urmare, afirmațiunea Obșteștii Adunări pornește din propriile sale cunoștințe istorice. Or, dacă savanți pentru vre-

¹⁾ Vezi Hașdeu-«Magnum Etymologicum Romaniae», sub cuv. *Baștina*, pag. 2673 urm.

²⁾ Alte expresii întâlnite în documente sunt și mai lămuritoare asupra înțelesului pe care îl proferăm. Astfel Alex.-cel-Bun (1407, «Cronica Hușilor» sub 184) întărește două sate pe vechile lor hotare «ca din veacul vechiei»; Ștefan Vv. (Ibid. sub 1464) confirmă Mușei Pania Panului Pentelea și fiilor ei un sat cu hotarele lui «pe unde au apucat din veacul vechiei», ceea ce nu poate însemna decât consfințirea unei posesiuni imemoriale.

³⁾ În «Magasinul Ist.», tom. II, pag. 250 urm.

^{*} Vezi *Curierul Judiciar* No. 26 și 27 a. c.

¹⁾ N. Iorga-«Studii și Doc.», V, 489, VI, 459.

murile lor ca Miron Costin, Dumitru Cantemir, ș. a., nu pot inspira autenticitatea afirmațiilor lor, decât cel mult pentru lucrurile văzute și trăite de dânsii, cum am putea crede că această Obștească Adunare să aibe în sânul ei așa de strașnici cunosători ai trecutului nostru, încât fapte petrecute cu 500 de ani în urmă, să poată fi precizate, într'o epocă când dragostea de trecut nu se invocă decât spre a legitimă o rutină împotrivoare prefacerilor salutare, când documentele din cari se putea cerceta acest trecut putezeau în mucegaiul mănăstirilor sau risipite pe, la particularii neștiutori de valoarea lor, când spiritul critic în accețiunea lui modernă, eră foarte slab la puținii oameni cu carte din acea vreme ?

Anaforaua nu e însă o rea carte de judecată. Ea face o bună și luminată dreptate în speța ce e chemată să rezolve, adică pretențiunea boierului Iordachi Roset biv vel vistiernic asupra moșiilor locuitorilor Vrânceni. E cu totul just că aceștia erau proprietari ab initio pe moșiile nedăruite lor de nimeni, deși le lipseau acte doveditoare altele decât zapisele lor private; că prin urmare, în epoca descălecării pământul Moldovei nu fusese în tot cuprinsul lui domnesc, sau păstrat de particulari numai prin confirmarea domnească. Mai existau atunci câteva regiuni cari, din cauza situației locului și a ocupațiunii locuitorilor, fură neatinse de dominiul domnesc, respectându-li-se stăpânirea și organizarea lor firească. Acestea erau cele trei republici țărănești, cum le numește Cantemir în «Descrierea Moldovei» («deși nu sunt nobili, nu sunt supuși nici unui boiaru»), *Vrancea*, ale cărei sate ocupau toată partea muntoasă dintre Milcov și Putna, *Câmpulungul*, alcătuit din 15 sate și situat în vechiul district al Sucevei și *Tigheciul*, cuprinzând codrii seculari și foarte întinși, cu același nume, din S. Basarabiei.

I. Locuitorii Vrancei, ocupându-se exclusiv cu păstoria, plăteau numai dijma oilor și dădeau un contingent de ostași. Satele lor stăpâneau 21 de munți în indiviziune, pe cari și i-au împărțit la 1817, rămânând și atunci trei din ei proprietate indiviză a satelor cari îi dobândiseră în partea lor. La 1803 C. Ipsilante dăruie Vrancea boierului Iordache Ruset și Alex. Moruzi confirmă această hărăzire (Vezi «Uricarul», tom. II, 1.). Tocmai în 1814 izbutiră locuitorii Vrânceni să li se recunoască că pământul nu e domnesc, «ci dintru în vechime drepte moșteniri a răzeșilor Vrânceni». Dar Iordache Ruset, fără să se dea bătut, apelează în 1817 această hotărîre și Obșteasca Adunare, sesizată a-și da avizul, la alegațiunea acestuia că Vrâncenii nu aveau titluri de proba-

țiune a proprietății lor ¹⁾, îi opune între altele și următorul argument: «..... că au avut a lor loc «de baștină și n'a fost de trebuință a li se cere «acest feliu de scrisori spre dovedirea stăpânirii «lor din veci, fiind destulă dovadă în îndelung «gata și pașnica lor stăpânire,—când dacă ar «rămâne a li se cere asemenea scrisori de pe «la moșinașii de toată starea nici o a miea parte «n'ar rămâne moșii cu asemenea urice de danie «și toate celelalte s'ar luă domnești».

II. Câmpulungenii aveau față de domnie următoarele îndatoriri: plăteau un bir pe care îl fixau la venirea Domnului în scaun, acesta nepuțându-l majoră în cursul domniei; dădeau zeciuială din oi, făceau straje pe fruntarile dinspre Ungaria și dădeau contingent în oștirea țării ²⁾.

La 1777 cu ocaziunea anexării Bucovinei, cele mai multe sate ale Câmpulungenilor trec sub Austria, însă Dorna și încă câteva (vreo trei mii de suflete) rămân pe pământul Moldovei. La 1800 Constantin Ipsilante pușe stăpânire pe aceste sate, dăruindu-le fiului său, apoi ajunseră prin cumpărătoare în mâinile Bălșeștilor. Fiindcă aceștia nu se puteau folosi de sate, din cauza împotrivirii Câmpulungenilor ³⁾, Mihaiu Sturza hotărî să-și răscumpere ei satele cu 12.000 galbeni și le împrumută chiar vadeaua (rata) întâia.

III. În fine Tighecenii sau Codrenii plăteau o dare neînsemnată și slujeau între călărași, creindu-și o faimă neîntrecută.

Atât Vrâncenii cât și Câmpulungenii și Tighecenii păstrau deplina proprietate asupra munților sau codrilor lor. Ei au avut în totdeauna dreptul propriei judecăți, n'au fost impilați de deșugubinării și dăbilarii domnești—groaza satelor—, nici potopiți de impozitele excesive cari au bântuit restul Moldovei în nenumărate rânduri. Ei n'au fost obiectul hărăzirilor domnești decât în sec. XIX-lea, când deposedarea abuzivă a Dom-

¹⁾ «..... pentru că danie nu poate să fie fără ființa scrisorilor, întru care să se cuprindă în scris atât numele celui ce-au primit dania, cât și cuvântul pentru care s'au făcut. («Magas. Ist.», loc. cit.)

²⁾ I. Nădejde-«Din vechiul drept român», pag. 116—119.

³⁾ «Satele Dornii în munții Carpați, mai bine de trei mii «de suflete cari din vreme nepovestită bucurându-se în pace «de această proprietate au fost desbrăcați de dânsa de către «Domnul C. Ipsilanti la 1800 puind așa stăpânire pe aceste «sate, sub pricinuire că se află o domenie cuvenită a țării, Dom- «nul Ipsilant a făcut-o danie fiului său, mai pe urmă acea- «stă moșie prin deosebite tocmelile a trecut cu preț de 80.000 «lei în stăpânirea familiei Bălșești, care sub toate ocârmui- «rile ce s'au petrecut în Moldova în curgere de treizeci de «ani, au cerut în zadar stăpânirea ei, din pricina statorniceii «împotrivirii a locuitorilor acelor părți, cari bizuindu-se într'o «stăpânire necurmată de multe veacuri și în poziția lor prin «munți i potece neștrăbătute, s'au ținut în stăpânirea proprie- «tății lor, iar îndată după numirea Domnului, frații Bălșești «au cerut întrebunțarea armatei pentru a scoate din stăpânire «pe aceste trei mii de suflete.... etc.». Vezi «Uricarul», tom. IX-lea, pag. 8).

nilor mai sus citați nici n'a putut dăinui mai mult de o decenie, două, de ani, și Vrâncenii s'au văzut reintregrați în cele din urmă în posesiunile lor seculare.

În vreme ce în restul țării, începând dela des-călecarea, se petreceau în proprietatea fonciară transformări ce tindeau a-i schimba fața cu desăvârșire și pe cari le vom arăta în capitolul următor, ei au rămas în tot cursul acestor transformări neatinși, folosindu-și în indiviziune munții și pădurile, desțelinând luminișurile lor pentru o agricultură mărginită la trebuințele casnice, nedând nici o dijmă din bunurile lor, afară de zeciuala oilor.

Proprietatea acestor comuniști prezintă toate caracterele juridice ale moșnenilor și răzeșilor, cu singura deosebire a unui accentuat comunism de sat; origina lor e însă *cu totul deosebită* de a acestora. Tocmai faptul că ei nu puteau arăta acte domnești de danie sau de confirmare, pe când răzeșii propriu ziși, posteriori acestora ca origină, sunt caracterizați de sarcasmul poporan ca având

Un petic de moșie
Și-un sac de hârtie,

adică pe acte de danie, nenumărate încă de confirmări domnești, etc., luminează viu această deosebire de origină. *Vrâncenii, Câmpulungenii și Thighecenii sunt și ei răzeși; sunt însă singurii răzeși comuniști ab initio*, de aceea origina lor nefiind tot una cu aceea a marei pături sociale care apare mai târziu sub această numire, facem din ei o clasă aparte, numindu-i *răzeși originari* în ce privește proprietatea lor.

Evoluția hărăzirilor domnești și origina răzeșilor

Am văzut mai sus în ce constă obiectul hărăzirilor domnești. Ele erau mai în totdeauna în favoarea «voinicilor cari făceau vitejii la oști»¹⁾, mănăstirilor sau boierilor dregători, ca răsplătiri pentru serviciile lor²⁾, cuvinte de multe ori fictive pentru a ascunde alte motive, cum erau d. p. hărăzirile interesate³⁾. Dacă cel care se fă-

cuse vrednic de o hărăzire pierdea înainte de a o dobândi, de obicei Domnul dăruia pe moștenitorii lui¹⁾.

Începând din veacul XV-lea fundurile domnești se răresc însă cu desăvârșire și Domnii sunt nevoiți să cumpere dela particulari sau să apuce calea mai scurtă a deposedărilor, pentru a face hărăziri devotaților lor²⁾. De aceea și hărăzirile devin din ce mai rare. Cele mai multe doc. pe cari la prima vedere le-am luă ca atare, nu sunt decât confirmări ale unor mutațiuni de proprietate între particulari; confirmări în urma partagiilor, litigiilor și pretențiunilor de proprietate rezolvate de Domn³⁾; confirmări cerute de particulari din cauza nesigurăței și foarte obișnuitei violabilități a proprietății sau din cauza pierderii documentelor anterioare cu ocaziunea războaielor și turburărilor pustiitoare. Acest ultim amănunt ne arată sub o admirabilă lumină persoana străbunilor noștrii: Purtând veșnic la sânul lor documentele moșiei ce le eră atât de dragă, purtând în orice vreme în mâna lor vânoasă paloșul greoiu, se întâmplă adeseori ca ei să piară, împreună cu aceste documente cuprinzătoare de stăpânirile lor.

Toate aceste confirmări se pot ușor deosebi de hărăziri, pentru că le vedem făcute pentru sate și moșii unde cei ce le dobândesc «iși au casa lor» sau li se dăruiește «otcina lor», «partea lor toată câtă se va alege», etc.⁴⁾.

Am văzut mai sus cum Domnul hărăzea sau din satele sale «cu tot hotarul pe unde din veci s'au pomenit» și determinate după cnejii domnești ce locuiau în ele, sau din siliștele și locu-

«sănetoși și doi cai buni, încât să le fie dela noi acest loc (Arhiva Ist., I, 1). În alte doc. asemenea hărăziri-vânzări iau forma precisă a vânzării, prin echivalența desăvârșită a prețului.

¹⁾ Un exemplu, Iorga—«Studii și Doc.», V, pag. 19, data 1631; Vezi și poezia «Răzașul» de G. Tăut în «Ateneul Român», Iași 1861.

²⁾ Giurgea Sinescul și cu frații lui vând «un sat la Cârlișura anume Sinești, unde a fost casa lui Ion a moșului lor și a Stanciului a tatului lor» *chiar lui Ștefan-cel-Mare* pe 200 zloți tătarești. 7009 (1500) Dek. 14 (Ghibănescu—«Surete și Izvoade», pag. 53-6, tom. I); *Ștefan Vv. cumpără* dela Mihul fratele Iacușului și Giurgea fratele lui Ivan, etc. satul Negoiești; dela nepoții lui Puil Plosariul $\frac{1}{2}$ din satul Gostilești; dela Ileana fata Nekitei fratele Costei Andronik două sate ce sunt pe Moldova, etc. («Cronica Romanului», I, p. 143).

³⁾ 1400. Alex.-cel-Bun dă lui Stroe și Ivan două sate pe Tâzlaş, însă un sat numai lui Stroe. Aci, după cum observă și d-l R. Rosetti («Pământul, sătenii», etc. pag. 136) nu e decât un partaj efectuat după tații respectivi, frații fiind numai uterini; Vezi și «Surete și Izvoade» (I, pag. 1), unde Alex. Vodă (1410) după ce «au dat» lui Șoldan Petru și femeii lui și copiilor lui și fratelui lui anume Miclouș un sat pe Șomuz «dă» numai lui Șoldan și familii lui un sat la Movila-Găunoasă «în care Miclouș să nu aibă parte».

⁴⁾ 1432. Ilie Vv. dăruiește lui Mihail Crăstian $\frac{1}{2}$ din Crăstia-nești, *partea lui*, cu hotarele vechi; 1446. Ștefan Vv. hărăzește lui Ostapco Ogorilcu un sat, *otcina lui* pe Răut, unde au fost casa lui (Rosetti—Op, cit., pag. 135).

¹⁾ Gr. Urechă—«Letopis.», I, 136.

²⁾ 1432. Domnii Ilie și Ștefan, dau lui Pan Moisa, dvornicul de gloată și fratelui său Pan Toader Spătariul, *răsplătire pentru serviciile lor* satul «cu numele Brădiceștii pe Crasna, unde au fost Albu și Bradic» (cneji domnești); Melchisedec—«Cron. Hușilor», sub data doc.: 1502 Febr. 17. Ștefan Vv. dă și întărește nepoților lui Mihăilă Grămăticul «a lor» și dreaptă ocină și *câștigare din slujbă* a moșului lor Mihăilă Grămăticul.... un sat anume Murgocenii unde a fost cneaz Ivan și cătunul lor unde a fost Torontăi și pe Turia Bășenii unde a fost Bașa.... etc.» («Foaia soc. Românismul»).

³⁾ «Alexandru Vodă cu mila lui D-zeu, Domnul țării Moldovii, dăm slugelor noastre Stoica vâtafu, Banul stolnicelu, «Vlaicul moșul (mai armează ș. a.) o poiană în locul ce se numește Dumbouvița...., care toți au dat Domniei mele 30 boi

rile pustii, determinate prin «cât va putea locui (unul sau mai multe) sate». Atât cele dintâiu, prin cari se subînțelegea nu numai vatra sau șezutul satului, ci și pământul arabil necesar hranei locuitorilor, împreună cu pădurea, pășunile, etc., corespunzătoare (hotarul satului), cât și cele din urmă nu reprezentau domenii întinse, din cauza numărului foarte restrâns de locuitori în cele existente și greutatea de a aduna un număr considerabil în cele încuviințate a se alcătui ¹⁾.

Am văzut cum la început drepturile stăpânilor asupra acestor sate, mărginindu-se în niște rapoorturi personale cu locuitorii, îmbrăcau mai mult forma unei *judicii* decât a unei proprietăți ²⁾.

Aceste *judicii* erau inalienabile. Urmele acestei inalienabilități le găsim în doc. epocelor ulterioare, când *judiciile* deveniseră de regulă alienabile, însă prin dispoziție contrară Domnul putea stabili această inalienabilitate ³⁾.

O chestiune discutată e caracterul viager sau perpetuu al acestor stăpâniri. Erau ele concesdate pe viața titularului sau și mai restrâns pe aceea a Domnului care le hărăzea, sau erau ereditare dintru'nceput?

D-l I. Nădejde crede că daniile erau făcute la început numai pe timpul domniei donatorului sau cel mult și a fiilor lui ⁴⁾. Această prezumpțiune o face întemeindu-se pe o formulă stereotipă

¹⁾ 1436. Ilie și Ștefan Vv. hărăzesc un sat «unde este Ilieș, amândouă *judeciile*»: 1487. Ștefan Vv. confirmă vânzarea unui sat pe Bârlad «amândouă *judeciile*» (Bogdan—Op. cit., pag. 12), etc. Răposatul episcop Melchisedec interpretând aceste cuvinte crede că e vorba de județe, despărțăminte administrative, adică satele acestea erau situate pe limită a două județe. Adevărata interpretare e că *judeciile* însemnau părți de sat (jud. fiind divizibile). Astfel un doc. din 1435 zice «amândouă părțile de județ», iar cel anterior relativ la confirmarea aceloraș stăpâniri zicea: «amândouă părțile de sat» (citât de R. Rosetti după Ulianitzki în «Clasele agricole în Moldova», «Revista nouă», 1888).

²⁾ D-l I. Bogdan cunoaște chiar un document (Op. cit., pagina 19) în care Domnul explică lămurit ce vrea să înțeleagă prin dăruirea unui sat: «Noi Ștefan Vv..... facem cunoscut..... că i-am dat acestui adevărat Jurj Atoc un sat pe sârata în sus, unde este judec Făt și Ilie, ca să-i fie lui *judecia uric*. Tot așa să le fie și copiilor lui și fraților lui și nepoților lui..... etc. (8 Oct. 1434).

³⁾ Vlad Călugărul (1485) întărind lui Danciu cu ai lui satul Iași cumpărat dela Șisman din Curte «să le fie moșie și ohabă și orciu dintre ei s'ar întâmpla moarte mai întâiu moșia să fie a celor rămași și între dânșii vânzător să nu fie»—(Ghibănescu—«Surete și Izvoade», vol. I, pag. 288); 1490 Vlad Țepeș întărind o înfrățire hotărăște ca: «orciu din ei se va prileji a muri mai înainte de ceilalți să nu se vândă partea lui, ci să treacă la cei rămași, dându-se Domniei mele un cal bun». («Arhiva Ist.», I, 1, pag. 5); 1483 Acelaș întărind cumpărarea satului Topeștii lui Mihaiu cu fii și nepotul său dela un Manea, hotărăște: «și orcărui dintre ei s'ar întâmpla moarte mai întâiu moșia însă să nu se vândă, ci să treacă la cei rămași». (Ibid., pag. 37).

⁴⁾ Iarăș formarea marelui proprietăți la noi, în «Literatură și Știință», vol. II.

întâlnită în câteva documente de hărăzire ¹⁾. Astfel doc. din 1494, Martie 16 ²⁾: «..... Pentru aceea «și Domnia mea și cu prea iubiții fii ai Domniei «mele Radu Voievod și Mircea, am dăruit a-«cestea toate de mai sus scrise sf. mânăstiri (Bistrița)..... -să-i fie întru moștenire ohabnică în viața Domniei mele și în viața prea iubiților fii ai Domniei mele de mai sus ziși». In alt doc. din 1424 Dan Vv. hărăzește mânăstirii Tismana «în viața Domniei mele și a rudelor Domniei mele».

Această ipoteză ni se pare inadmisibilă. Intr'a-devăr, chiar în aceste doc. citim mai jos: «Încă iar și după moartea noastră pre cine va alege Domnul D-zeu a oblădui țara Ungro-Vlahiei, s'au dintr'al nostru rod al inemei, din fii Domniei mele, etc.», și în cel d'al doilea: «..... Căci cine va fi a stă Domn în urma mea și va voi să strice această întărire... etc.». Cum rămâne atunci cu întăririle de mai sus pe timpul vieții fiilor sau rudelor? Credem că acele fraze stereotipe sunt numai niște simple formule de deferință sau de afecțiune către familia domnească. Cât pentru cei hărăziți nu întâlnim niciodată dăruirea limitată la viața lor, ci în totdeauna e făcută «fiilor și nepoților și strănepoților» celui hărăzit, «în veci», «în veacul vecilor», etc. ³⁾.

Tot astfel întăririle, pe cari stăpânii satelor au grija să le dobândească dela fiecare Domn, nu trebuie să înțelese în sprijinul părerii d-lui Nădejde. Ele explică *nesiguranța* dreptului de proprietate (imprecațiunile în cari sfârșesc actele de hărăzire sunt tocmai dovada acestui lucru), iar nicidecum vreun caracter viager.

Fiind ereditare și în acelaș timp divizibile, sub moștenitorii primilor stăpâni ai satelor, părțile lor de *judecie* (de sat) deveniră și alienabile. Atât vânzătorii cât și cumpărătorii acestor părți de sat apar în confirmările domnești respective mai în totdeauna în grupuri familiale.

Divizibilitatea *judeciilor* eră la început ideală, mărginindu-se în divizibilitatea veniturilor după numărul copărtașilor moștenitori de acelaș grad, însă această indiviziune nu putea dura mult. Indată ce acești copărtași își formau familia

¹⁾ Deși documentele citate de d-sa sunt muntenești, ele pot fi primite ca izvoare și pentru Moldova, procesul proprietății fonciere fiind identic în cele două țări.

²⁾ Publicat în «Foaia Societății Românișmul», I, pag. 156.

³⁾ 1432. Ilias Vv. dăruiește jupănesei Matusița un sat pe Plotunița «ca să-i fie ei uric cu tot venitul și copiilor ei și nepoților ei și mamei ei Maria și fraților și copiilor ei și nepoților lor și strănepoților lor și răstrănepoților..... etc.» («Rev. p. Istorie și Archeologie» 1894); 1423 Alex. Vv. întărește la doi frați două sate pe Rebricea «ca să-i fie uric cu tot venitul, lui și frate-său Moišă Filosoful și urmașilor». (Ghibănescu—«Surete și Izvoade», I, pag. 21); 1428 Alexandru-Vodă întărește lui Dadu și nepotului său Solomon satul Dădeștii «și copiilor lor și nepoților lor și strănepoților etc. (Idem—«Ispisoace și Zapise», vol. I, pag. 3).

lor, adică deveneau «bătrâni», ei se despărteau, unii vânzându-și părțile din satul moștenit pentru a-și întemeia sate aiurea ¹⁾, alții rămânând pe părțile lor. Se întâmplă însă ca în urma primului partaj, fiindcă moștenitul stăpânise un număr de mai multe sate ²⁾, să revie și fiecăruia din copărtașii-moștenitori unul sau mai multe sate întregi ³⁾; astfel încât un al doilea și chiar un al treilea partaj între moștenitorii acestora, putea creea în sfârșit stăpâni inițiali pe părți din acelaș sat, adică bătrânii (în Muntenia moșii-mari).

E de observat că atât în doc. de partaj cât și în cele de înstrăinări ce cunoaștem din această epocă, nu se vorbește de gireabii, funii, etc. expresiuni de întindere ce apar în doc. de mai târziu. Aceasta e încă o dovadă că stăpânirea reală a pământului, chiar după introducerea alienabilității părților de sat, rămânea tot a locuitorilor satului, cari în tot timpul au stăpânit pământul arabil pe gireabilii, delnițe, etc., iar pădurea, fânețele ș. c. l. în indivizine. Descendenții «bătrânilor» satului trăiau în mijlocul acestor comuniști știindu-se coboritori din cutare bătrân, adică având drept de a dijmui bucatele, fânețele, etc. ale comuniștilor de pe acea parte de sat, care căzuse odată autorului lor, împărțindu și de asemeni și venitul morilor, cârciumilor, etc., ce căzuseră în bătrânul lor. (Bătrânii sunt precizați chiar pe moșie, ca întinzându-se «de pretutindeni partea despre răsărit», sau «despre apus», «partea din susul satului» sau «din josul satului», etc.).

De regulă diviziunea se oprea aci. Alteori vedem însă vorbindu-se de *bătrâni și moși-mici* (fii, moștenitorii celor mari), cari în limbajul documentelor înseamnă ultimii ascendenți dela cari a pornit indiviziunea unei grupe familiale întinse (ceată). Cât pentru expresiunile ce întâlnim în aceste doc., ca : «a patra parte din bătrânul cutare», ceeace e tot una cu «a patra parte din a treia parte (bătrân) din satul cutare» etc., ele nu însemnează o diviziune teritorială ci o diviziune genealogică ⁴⁾.

¹⁾ Toader fiul lui Băloș vinde o bucată de pământ din hotarul Petreștilor a șasea parte ca să-și facă sat mai jos de pârâul Cornilor..... iar hotarul acestei bucați de pământ să fie despre toate hotarele Petreștilor a șasea parte (doc. 1487 Ștef.-cel-Mare «Rev. p. Istorie și Archeologie», 1882).

²⁾ Astfel un Mih. Stângaciul (1436) are 6 sate și mai multe locuri de pustiu pe Tutova; un Ivan Porcu (1448) 25 de sate (Rosetti — Op. cit., pag. 164); un Ignat Postelnicul (1451) are 20 de sate (Iorga — «Studii și Doc.», VII, pag. 284).

³⁾ 1480. Ștefan-Vodă întărește împărțeala ce-au făcut între ei Șteful Părcălab de Hotin și neamurile lui..... luându-și Șteful pe seama lui trei sate (Gh. Ghibănescu — «Ispisoace și Zapise», tom. I, pag. 25). Alte ori fiecare moștenitor luă câte o parte în toate satele moștenitului.

⁴⁾ Despre acestea a se vedea mai pe larg la cap : Caracterele juridice ale codevălmășiilor moșnene și razeșești din trecut.

Stăpânii acestor petice din foastele judecii încep a deveni numeroși, ei sunt numiți *răzeși*, formând o clasă suprapusă de țărani liberi ¹⁾ și devenind *proprietari*, în împrejurările următoare:

Deși trăind alături unii de alții, între locuitorii satelor și coboritorii primilor stăpâni se produsese pe nesimțite o diferențiere defavorabilă celor dintâiu. Pe când hărăziții și moștenitorii lor aveau grija de a căpăta la epoce scurte, confirmări de la fiecare Domn ce se perindă pe tronul țării, — reușind chiar să strecoare în ele denaturarea drepturilor lor inițiale, cum se întâmplase cu alienabilitatea judeciilor, — satele nu dobândiseră de nicăieri recunoașterea scrisă a dreptului lor asupra pământului pe cari îl cultivau și al cărui primi ocupanți erau, ei neîncetate orânduiești de impozite și angarii sau vreo adresă domnească în care li se recomandă: «..... iar voi toți să aveți «a da ascultare boiarinului nostru ce mai sus «scriem (cel hărăzit sau confirmat) și de omul «său carele va trimite acolo întru tot ce vă va «da de învățătură» sau: «..... Deci viind Dumnealor mai sus arătați să aveți a le da ascultare la toate cele ce va porunci după obiceiul «pământului, dându se din toate după obiceiul, din «tot hotar și cunoscându-și ca pe niște drepti «stăpâni mușinași ai voștrii.....», etc.

Totuș, lipsiți de hrisoavele cu grêle peceti și încurcate grifonagii, aruncați în voia nevoilor și în nemila stăpânilor ca niște fi desavuați ai țării, acești săteni găseau o aripă de adăpostire în puternicul obicei al pământului. În conformitate cu el, satele îmbucătățite în bătrâni mari și mici, păstrau de fapt pământul pe cari se hrăneau, dând numai dijma cuvenită stăpânilor (care acum nu mai reprezintă retribuirea judeciei, ci censul pământului, adică se operase transformarea drepturilor personale pe cari le aveau la început stăpânii satelor în drepturi reale asupra hotarului însuș); aveau dreptul de a stă în judecată ²⁾;

¹⁾ Răzeșii schimbau adesea satele lor cu sate domnești (de ocolul târgurilor). Astfel într-o pară a Murgeștilor cu boierul Pelin Vist. ș. a. pentru satul Mihalciu de lângă târgul Cernăuților «murgeștii așa au răspuns lor înaintea Domniei mele cum acel sat Mihalciu le iaste lor schimbătură dela Ștefan Vv. Tomșa cu satul lor, cu Solka» (Ei aduc și jurători pentru a-și întări susținerile) «Arh. Ist.», II, pag. 230, doc. Gh. Ștefan 1656. Acest doc. ș. a. arată în mod evident că răzeșii erau o clasă suprapusă. Satele domnești pe cari le primeau ei în schimb nu puteau fi depopulate, cum nu erau nici cele lăsate de ei Domnului. Satele rămăneau pe hotarul lor și *schimbul se petrecea numai între Domni și răzeși*, cari își mutau așezările lor în satul dobândit prin acest schimb.

²⁾ Satul Podolenii, dat de zestre Domniței Ruxanda fiica lui Ștefan Tomșa se plânge de impresurare din partea lui Dumitru Buhuș, megieș satului. Domnul le ordonă lor și vătămănuului lor să dea scrisoare «ce aveți mărturie dela megieși pentru hotarul satului vostru». (Rosetti — «Cron. Bohotinului», «Analele Acad.» XXVIII). Sătenii din Podoleni satul lui Șt. Bou se judecă cu N. Buhuș pentru hotarul satului lor; Satul Buciumeni (domnese) se judecă cu stărița măn. Socola pentru hotarul monăst. (Iorga VI, 58);

sătenii nu puteau fi strămutați de pe ocinele lor.

Acest din urmă drept nu s'ar fi întors în scurtă vreme chiar în potriva lor, prin așezământul lui Mihai-Viteazul în Țara românească și Miron Barnowski în Moldova¹⁾,—care legând pentru totdeauna de glebe cea mai numeroasă pătură țărănească, nu eră decât mărturisirea oficială a unei stări de lucruri germinată cu mult înainte, dacă o serie de împrejurări n'ar fi slăbit cu totul această persistență conștientă și voluntară a sătenilor pe ocinele lor.

(Va urma)

Sebastian Radovici
Avocat, Caracal

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIA III

Audiența dela 12 Fevruarie 1909

Președenția d-lui PETRE HAGIOPOL, președinte

G. M. Vlasto cu Heinrich Block și Emanoil Block

Daune. — Daune suferite în urma incendiului. — Responsabilitatea locatarului de incendiu. — Pe ce anume se întemeiază asemenea responsabilitate? — (Art. 1435 și 1434 din Codul civil).

După dispozițiunile art. 1435 din Codul civil, locatarul este răspunzător de incendiu dacă nu probează că incendiul s'a întâmplat prin caz fortuit sau prin defect de construcțiune a clădirii. Că această responsabilitate se întemeiază pe împrejurarea că focul provine, de cele mai multe ori, din culpa acelorora cari locuiesc imobilul și ea nu este decât o consecință a principiului înscris în art. 1434 din Codul civil, după care locatarul răspunde de stricăciunile și pierderile întâmplare în cursul folosinței sale, dacă nu dovedește că aceste pierderi și stricăciuni au urmat fără culpa lui.

Tribunalul,

Asupra acțiunii d-lui G. M. Vlasto, făcută prin petiția înreg. la No. 9232/907, prin care cere ca d-nii Heinrich Block și Emanoil Block să fie obligați a-i plăti suma de 11563 lei, daune ce a suferit în urma incendiului imobilului din strada Carol 38, datorit culpei lor, prin neînchirierea mai multor apartamente din acest imobil, plus cheltueli de judecată;

Având în vedere că din desbaterile orale, urmate în instanță, actele prezentate, cum și din concluziunile scrise depuse de părți, se constată : că d-nii H Block și E Block au fost locatari ai unui apartament din imobilul din strada Carol 38 din București al d-lui George Vlasto și în timpul duratei contractului de locațiune, la 4 Septemvrie 1906, arde imobilul, focul luând naștere din acest apartament. D-l George Vlasto, pretinzând că focul este datorit imprudenței locatarilor Heinrich Block și Emanoil Block și că din această cauză i s'a produs pagubă, le-a intentat această acțiune care face obiectul acestui proces. Acestea sunt faptele.

Având în vedere că d-l George Vlasto, prin d-nii avocați N. Xenopol și Niculae Naumescu, susține că locatarul după disp. art. 1435 din Codul civil, este răspunzător de incendiu dacă nu probează că s'a în-

tâmplat prin caz fortuit, sau prin defect de construcțiune; că dacă locatarul este prezumat de drept în culpă prin faptul incendiului, iar locatarii săi, H. Block și Em. Block, nu dovedesc contrariu, ba din contră din cercetările locale făcute reiese că focul a provenit din apartamentul ocupat de dânsii, și întru cât din această cauză i s'a produs daune prin neînchirierea pe timp de mai bine de șase luni a apartamentelor din imobil, ei urmează a fi obligați a le plăti, cari, după chiria contractelor ce le exhibă în instanță, se cifrează la suma de 11563 lei;

Având în vedere că d-nii A. Block și Emanoil Block, prin d-nii avocați Constantin Nacu și Alex. Ionescu, se opune la această cerere și susține că, deși este adevărat, așa cel puțin se afirmă de martori, că incendiul a luat naștere din apartamentul ocupat de dânsii, totuși, fiind datorit defectuoziității construcțiunii clădirii, prin ieșirea cuiului de care era atârnată lampa care căzând a comunicat incendiul mobilelor, conform dispozițiunilor art. 1435 din Codul civil nu pot fi răspunzători de consecințele lor;

Având în vedere că, după disp. art. 1435 din Codul civil, locatarul este răspunzător de incendiu dacă nu probează că incendiul s'a întâmplat prin caz fortuit sau prin defect de construcțiune a clădirii. Că această responsabilitate se întemeiază pe împrejurarea că focul provine de cele mai multe ori din culpa acelorora cari locuiesc imobilul și ea nu este decât o consecință a principiului înscris în art. 1434 din Codul civil, după care locatarul răspunde de stricăciunile și pierderile întâmplare în cursul folosinței sale, dacă nu dovedește că aceste pierderi și stricăciuni au urmat fără culpa lui. (Vezi D. Alexandresco : Dreptul, No. 9 din 1909);

Având în vedere că odată ce este constant în drept că locatarul este prezumat în culpă și proprietarul nu este ținut a dovedi existența unei culpe ei, din contră, locatarul trebuie, ca să scape de culpă, să dovedească că focul nu îi este imputabil, rămâne a examina, în fapt, dacă, fie cu ocazia primelor cercetări sau din cercetarea locală ordonată de tribunal, d-nii A. Block și Em. Block, locatari, au făcut o asemenea dovadă;

Având în vedere că atât din procesul-verbal dresat de d-l comisar de poliție al Capitalei cu ocazia primelor cercetări asupra cauzei incendiului, cât și din depozițiile martorilor audiați de tribunal, se constată, în mod unanim, că focul a izbucnit din apartamentul închiriat locatarilor Heinrich Block și Emanoil Block ce se găseau în momentul incendiului cu geamurile deschise;

Având în vedere că este adevărat că martorul Ion C. Negulescu, comisar, care a făcut primele cercetări asupra incendiului, constată că cuiul lămpii, ce era suspendată, s'a găsit jos pe dușumele, dar nu este mai puțin adevărat că adaugă că și tavanul apartamentului era carbonizat și căzut jos și fără a afirma dacă cuiul a căzut prin greutatea lămpii sau căderea lui și a lămpii a provenit prin arderea tavanului apartamentului, fapt ce prin urmare a rămas nedovedit;

Având în vedere că din momentul ce locatarii, d-nii H. Block și Em. Block, nu dovedesc că incendiul nu se datorește culpei lor, ei sunt răspunzători de consecințele lui, și prin urmare obligați de a plăti daunele ce le-a încercat proprietarul imobilului, d-l George Vlasto;

Având în vedere că din depozițiile martorilor se constată că, datorit incendiului, locatarii mai multor apartamente din acest imobil au părăsit apartamentele închiriate lor, rămânând neînchiriate mai bine de șase luni;

Având în vedere că din contractele de închiriere a acestor apartamente, exhibate de d-l G. Vlasto în justificarea daunelor ce a încercat, se constată că valoarea locațiunii lor pe șase luni, înglobate, se cifrează la suma de 4235 lei;

Având în vedere că reclamantul George Vlasto, pen-

¹⁾ M. Barnowski, după ce convoacă divanul țării dă incuviințare călugărilor, boierilor de țară, mazililor, etc. «să aibă voe a-i lua și a-i aduce cu toate bucatele înapoi cine-și pe la locurile sale» (doc. din 1628, «Arh. Ist.», I, 1, pag. 175).

tru daunele ce pretinde că ar fi mai suferit prin neînchirierea acestor apartamente, pe o altă examinare a anului, declară că își rezervă dreptul de a face o altă acțiune, pentru care tribunalul ia act de această declarație și îi rezervă acest drept;

Că, dar, așa fiind, această cerere pentru această sumă este fundată și urmează a fi admisă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l președinte, admite în parte cererea, etc.

(ss) P. Hagiopol; G. Bălcoianu.

Grefier (s) Teodorescu.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI DORHOI

Audiența dela 26 Februarie 1909

Președinția d-lui D. DANCU, președinte

Sentința comercială No. 8

Bilet la ordin. — Când un bilet la ordin e domiciliat. — Plata în altă localitate decât reședința emitentului și la altă persoană.

Bilet la ordin domiciliat. — Acțiunea cambială. — (Art. 341 din Codul comercial).

1. Un bilet la ordin e domiciliat când plata urmează să se facă în altă localitate decât reședința emitentului și la altă persoană, adică prin altă persoană iar nu de către eminent.

2. Când un bilet la ordin e domiciliat, e nevoie de protest (art. 341 din Codul comercial), spre a se păstra acțiunea cambială.

Tribunalul deliberând, și

Având în vedere susținerile apelanților, prin procuratorul lor, cum că reclamantul a pierdut dreptul la acțiunea cambială în contra lor, de oarece dânsii fiind domiciliați în Hilișeu, unde au și emis cambia, iar plata fiind la Dorohoi la posesorul cambiei, trebuia, conform art. 341 din Codul comercial, ca această cambie să fie protestată pentru ca posesorul ei să-și conserve acțiunea cambială în contra emitenților; or dânsul nu a îndeplinit această formalitate și, ca atare, cere respingerea acțiunii ca rău introdusă pe cale de acțiune cambială;

Având în vedere că acțiunea de față este întemeiată în baza unui bilet la ordin, prin care părții apelanți se obligă a plăti ei însăși în ordinul reclamantului N. N., și la domiciliul acestuia în Dorohoi, suma de 500 lei;

Considerând că, conform art. 341 din Codul civil, necesitatea protestului pentru păstrarea acțiunii cambiale contra emitentului unui bilet la ordin se impune numai în cazul când plata urmează să se facă în altă localitate decât reședința emitentului și la altă persoană, adică prin altă persoană iar nu de către emitent;

Că emitentul unui bilet la ordin care s'a obligat de a face el însuși plata, fie chiar și în altă localitate și la altă persoană, n'are necesitate de nici un protest pentru a ști că el însuși n'a plătit acel bilet la scadență;

Că, deci, nefiind necesitate, în speță, de a face protest, incidentul apelanților este neîntemeiat, etc., etc.;

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință, respinge, etc.

(ss) D. Dancu; I. Liciu.

NOTĂ. — Chestiunea judecată de Tribunalul Dorohoi e importantă, căci textul art. 341 din Codul comercial spune că dacă cambia e plătită într'un alt loc decât reședința emitentului și

la o altă persoană, nu de către altă persoană, e nevoie de protest. Tribunalul însă arată foarte bine că în caz când nu este altă persoană însărcinată cu efectuarea plății, nu se vede rațiunea protestului și emitentul n'are nevoie să fie încunoștințat că el singur nu a făcut plata la scadență.

Această soluțiune era cu atât mai admisibilă, cu cât plata urma să se facă la domiciliul beneficiarului. Cu alte cuvinte, părțile au înțeles să deroge dela dispozițiunea art. 1104 din Codul civil, după care plata, în lipsă de stipulațiune contrară, se face la domiciliul debitorului, hotărînd ca plata să se facă la domiciliul creditorului. În speță, prin urmare, plata nu era cheraabilă, ci portabilă.

Tot în acelaș sens s'a pronunțat și Suprema Curte ¹⁾.

Totuș chestiunea e controversată și s'a decis că e destul, pentru ca o cambie să fie domiciliată, că să se arate o persoană la domiciliul căreia urmează să se facă plata, chiar dacă această persoană nu e obligată de a face plata ²⁾.

Iată acum ce ne spune Cesare Vivante ³⁾: ca o cambie să fie domiciliată trebuiesc două condițiuni: a) să fie plătită în un loc diferit de acel arătat ca reședință a trasului sau respectiv ca loc de emisiune; b) să fie plătită de o persoană diferită de tras și de emitent. Deci, domiciliatarul trebuie să fie arătat în cambie ca o persoană diferită de tras și de emitent, însărcinat să facă plata. Domiciliatarul însă nu plătește o datorie proprie, ci plătește din banii ce îi are în socoteala emitentului sau a trasului. În adevăr, ar fi fost nerațional să ceri formalitatea protestului pentru a conserva acțiunea în contra acceptantului sau în contra emitentului, când nu este un terțiu însărcinat să facă plata. Cu ce scop să ceri un act solemn pentru a constata lipsa de plată a acelora cari știu bine că n'au plătit?

Așa fiind, cuvântul *la o altă* (presso) își pierde sensul de *prin mijlocul căreia*, când persoana desemnată face deja parte din legătura cambială fundamentală ca trăgător sau beneficiar (cum e în speță).

Față de toate acestea, socotim că bine a judecat Tribunalul Dorohoi, căci nu putem înțelege pentru ce legiuitorul ar fi cerut o formalitate a cărei rațiune nu o vede nimeni.

Dorohoi, 20 Martie, 1909.

Ștefan Scriban
Avocat

¹⁾ Barozzi I, pag. 139, n. 50.

²⁾ Vezi diversele jurisprudențe, pro și contra din *Ingaramo*, sub art. 316

³⁾ *Cesare Vivante*, III, ed. II-a, urm. 1083, 1085.

Câteva observațiuni asupra aplicării Legii învoelilor agricole

Cu ocazia punerii în aplicare a nouilor legi de învoeli agricole și a judecătorilor de ocoale, după cari neînțelegerile agricole se judecă la primăriile comunelor rurale, am putut constata mai de aproape mijloacele, câteodată nepermise, de cari se serveau unii dintre îngrijitorii de moșii, și chiar parte dintre arendași, în contra sătenilor, căutând să înfrângă pe față, dacă nu puteau să înlătore cu totul, dispozițiile acestor legi, cari cred că au pus capăt multor nedreptăți și spoliațiuni la cari erau supuși sătenii.

Voiu descrie pe scurt câteva cazuri petrecute în cursul anului trecut numai în circumscripția judecătoreie ce conduc, spre a se vedea că dacă unii proprietari au primit cu bunăvoință nouile legi, nu tot așa a fost cu ceilalți, majoritatea însă a arendași, cari caută să scoată pe lângă arenda cuvenită și un profit personal cât mai mare.

Asifel, într'o localitate primind o reclamațiune a sătenilor în contra administrației moșiei, că li se pretinde, ca și mai înainte, pentru pășunatul oilor, în loc de bani munci și produse agricole, am citat părțile la primăria respectivă, unde s'au adunat la ziua fixată aproape o sută de săteni și îngrijitorul moșiei. Acesta dela început căuta să nu se judece după Legea învoelilor, care nu-i convenea, ci după dreptul comun. El avea un contract autentificat de primar, dar numai cu unul dintre săteni, care era și ciobanul lor și pe care îl ademenise mai dinainte să nu vie la judecată, deși figura printre reclamanți. Prin contract se părea că într'adevăr acel sătean ar fi proprietarul tuturor oilor, în număr de câteva sute, de oarece nu se arăta calitatea lui de cioban, nici că oile ar aparține sătenilor. Ori, întinderea de pământ pentru pășunatul oilor fiind mai mare de 20 hectarii și contractul încheiat cu un singur cap de familie, nu se putea aplica Legea învoelilor. Sătenii rămăseseră înmărmuriți auzind cum îngrijitorul moșiei spunea că oile nu sunt proprietatea lor, ci ale ciobanului. Am văzut imediat că acel contract era simulat și le-am admis, conform principiilor de drept, proba cu martori, după care, fiind dovedită simulațiunea, am anulat contractul, prin care, în loc să figureze sătenii, figurau numai oile lor, grație istețimii îngrijitorului de moșie. Am hotărât condițiunile unei noi învoeli în bani, conform legii, după normele fixate de comisia regională, dispunând transcrierea hotărârii în registrul de învoeli al comunei, spre a ținea loc de contract.

Intr'o altă localitate, o înaltă instituție culturală din țară, având o moșie, și în dorința de a mai îmbunătăți starea sătenilor, a pus condiție arendașului, prin contract, să le subarendeze un număr determinat de hectarii cu un preț hotărât, care însă era mai mic decât acel fixat în urmă de comisia regională pentru acea zonă. Dar arendașul nu voia să respecte această dispoziție a contractului, pe motiv că sătenii sunt terțe persoane, cari nu au luat parte la facerea contractului, și, deci, acea clauză nu are putere și față de ei; în al doilea loc susținea că numai prețul fixat de comisia regională ar putea să-i fie impus de locuitori. La ju-

decarea acestei reclamațiuni luând parte d-l magistrat-stagiatar al judecătoriei, a găsit că în speță era vorba de stipulațiuni pentru altul, prohibite de Codul francez printr'un articol care n'a fost tradus de legiuitorul nostru, încât chestiunea urmând a se rezolva conform principiilor generale, stipulațiunile pentru altul constituie față de acesta o plicitație, pe cari părțile sunt în drept a o retrage cât timp persoana în favoarea căreia se face stipulația nu o acceptă încă; din moment însă ce acea persoană o acceptă, plicitația devine contract și fiind legal făcut are între părți putere de lege.

În cazul de față locuitorii au acceptat plicitația prin faptul că s'au prezentat și au luat în subarendă terenul oferit de arendaș. În privința prețului fixat de comisia regională, el nu putea avea nici o înrăurire față cu o convenție care nu era în contra spiritului legii învoelilor agricole și nu depășea acel preț. În consecință, locuitorii au fost autorizați aș ridica recolta de pe câmp, după ce vor fi achitat arendașului prețul fixat prin contractul instituțiunii cu arendașul.

A mai fost o localitate unde arendașul a dat sătenilor un șes, care îi servise în anii trecuți drept suhat, după cum a dovedit prin contracte autentice, iar anul acesta sătenii l-au întrebuințat ca înaș de pășunat vite. Ei nu voiau să platească decât prețul fixat de comisia regională pentru îmaș, care era cu mult mai mic decât acel fixat pentru suhat. Văzând această neînțelegere, am stăruit pe lângă arendaș, până când am izbutit, să-l fac să cedeze sătenilor cu prețul ce l-au oferit ei pentru îmaș.

S'au mai găsit și localități unde, cu toate că se pusesse în aplicare noua Lege a învoelilor, se pretindea sătenilor pentru arendare de pământuri, în loc de bani, munci și produse agricole, fără a se mai face contracte scrise; am anulat acele convențiuni, stabilind plata în bani conform legii.

În sfârșit, cred că numai după un scurt timp de la punerea în aplicare a Legii învoelilor agricole efectele ei binefăcătoare sunt simțite pe la sate.

Vaslui, 6 Aprilie 1909.

D. C. Zaharia
Judecător de ocol, Vaslui.

INFORMAȚIUNI

A apărut :

Căluza proprietarului și a chiriașului, cuprinzând : Legea proprietarilor explicată și adnotată cu toată jurisprudența dela 1903-1909 ; Legea asupra impozitului funciar cu explicațiuni practice ; Legea și regulamentul imobilelor urbane rămase neînchiriate și Legea asupra impozitului personal, de George I. Demetriu, magistrat. Prețuri 2 lei. Cererile se fac pe adresa A1-ția Curierul Judiciar, București.

A apărut : *Teoria Proprietarului aparent și Legea Consolidărilor Petrolifere (art. 3, 4, 7, 11, 12, și 14 din această lege și 33 din regulamentul ei), de d-l Cezar I. Vârgolici judecător la Tribunalul Prahova. Această interesantă lucrare cuprinde 70 pagini. Preț 1 leu.*